

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Valga maakonna kaitsealuste parkide ja puistute piirid”
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega korrigeeritakse või muudetakse seniste maastikukaitseala eritüübiks olevate Valga maakonna parkide ja puistute (edaspidi *park*) ning Õhne jõe hoiuala piire. Kehtivat kaitsekorda ei muudeta.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel kaitse all olevate Valga maakonna parkide ja Õhne jõe hoiuala piire. Lisaks moodustatakse kaitsealuse loodusobjekti Pikasilla pedastik baasil kaitsealune puistu Pikasilla palu. Muudatused on tingitud vajadus rakendada kaitse-eeskirjakohast kaitsekorda pargialadel tervikuna, võttes arvesse säilinud pargiarhitektuuri elemente ja põlispuid ning looduslikke tingimusi selliselt, et kogu ajalooliselt kujunenud planeering ja väärtuslik puistu oleks kaitsealuse pargi koosseisus. Õhne jõe hoiuala piiri on vaja korrigeerida, et välistada kattuvus Tõrva linna puhkepargi piiriga.

Eelnõule on andnud eksperdihinnangu Taimo Aasma ja Roland Müür. Eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Reet Reiman (tel 680 7910, e-post reet.reiman@keskkonnaamet.ee). Eelnõu nõuetekohast vormistust ja piirangute põhjendatust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti jurist Maiu Paloots (tel 730 2244, e-post maiu.paloots@keskkonnaamet.ee). Keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide täiendamine ja kaitse alla jätmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 3. märtsi 2006. a määrusele nr 64 „Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri” on parkide kaitse eesmärk ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega. Lisaks kaitstakse ajaloolistes parkides riikliku kaitse all olevaid haruldasi ja ohustatud liike.

Tõrva linna puhkeparki läbib looduslikus sängis voolav Õhne jõgi, mistõttu lisaks parkide üldisele eelnimetatud kaitse eesmärgile on seal kaitse-eesmärgiks veel EÜ nõukogu direktiivist 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) tulenev rahvusvaheline kohustus kaitsta elupaigatüüpi jõed ja ojad (3260), mida direktiiv nimetab I lisas ning liigi rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*) elupaika, mida direktiiv nimetab II lisas. Õhne jõgi kuulub Palakmäe loodusalasse (EE0080413). Seega ei võeta kaitse alla uut objekti, vaid korrigeeritakse juba olemasoleva ala piire, et vältida eri tüüpi kaitstavate alade kattumisest tingitud topeltkaitset ning täiendatakse

parkide kaitse-eeskirja sätestatud kaitse-eesmärki selliselt, et Natura 2000 võrgustiku alale jäävates parkides oleks kohustus kaitsta konkreetse loodusala eesmärke. Loodusala eesmärgid sätestatakse pargi kaitse alla võtmise või pargi piiride määramises. Valgamaal korraldatakse Palakmäe loodusala eesmärkide kaitset edaspidi osaliselt parkide kaitse-eeskirja alusel ning hoiuala kaitsekord kattub osas tunnistatakse kehtetuks.

Pikasilla palu kaitse all olemise eelduseks on ala kaitse-eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus ja haruldus, piirkonna ajaloolis-kultuuriline väärtus, esteetilisus ning loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

Ohustatud ja haruldased kooslused. Pikasilla palu on säilinud pikka aega püsimetsana, mistõttu on seal välja arenenud loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüp okasmetsad oosidel ja moreenikõrgendikel (9060). Tegemist on nii riiklikult kui ka rahvusvaheliselt ohustatud ja haruldase kooslusega, mille kaitse tagamiseks on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Nende kaitsmine loodusdirektiivi järgi on vajalik, kuna selliseid metsi ei ole intensiivse metsamajandamise tõttu Euroopa boreaalses piirkonnas väga palju säilinud.

Tiigilendlane (*Myotis dasycneme*) on Eestis paiguti levinud ning suhteliselt vähearvukas liik, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning kes on arvatud vähearvuka ja ohustatud liigina Vabariigi Valitsuse 20.05.2004 määrusega nr 195 „I ja II kaitsekategooriana kaitse alla võetavate liikide loetelu“ II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Liigi peamised ohutegurid on (talvitumiseaegne) häirimine, õõnsate puude vähenemine, ehitustegevus (varjupaikade sulgemine) ja kaevandamine.

Ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus. Pikasilla palu on moodustatud Valga rajooni TSN Täitevkomitee 16. aprilli 1974. a otsusega nr 104 „Looduslike üksikobjektide täiendavast kaitse alla võtmisest“ kaitse alla võetud Pikasilla pedastiku põhjal. Pikasilla palu on kompaktne metsaala, mis on suhteliselt väike ja isoleeritud muust metsamaastikust. Tegemist on traditsiooniliselt kasutatud püsimetsaga pika ajaloo asulas. Hilisema kultuuriga seotud nähtustest on esindatud II maailmasõjas Väikese Emajõe lahingute liinile rajatud kaevikud (Anneli Palo, 2011).

Puistut on majandatud aastakümneid minimaalselt ja selle tulemusel on kujunenud väike, keset küla seisev puistu (püsimets), mida läbib mitu rada. Puistul on kohalike seas suur väärtus puhke- ja rekreatsioonialana. Lisaks kaitseb see asulat tugevate tuulte eest.

Loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Loodusdirektiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Pikasilla palu jääb Võrtsjärve loodusalale. Võrtsjärve looduslal on kohustus kaitsta elupaigatüüpi 9060 ja tiigilendlase (*Myotis dasycneme*) elupaika.

2.1.1. Pikasilla palu kaitse alla jätmise otstarbekus

Pikasilla palu on 1974. aastast kaitse all olnud kompaktne metsaala, mis on suhteliselt väike ja isoleeritud muust metsamaastikust. Puistu on rekreatiivse väärtusega püsimets, millele langeb rahvusvahelistest õigusaktidest (kogu ala jääb Võrtsjärve loodus- ja linnuala territooriumile)

tulenev nii liigikaitse kui ka koosluste kaitse kohustus (nahkhiirte pelgupaik ja metsaelupaik) (Anneli Palo, 2011). Ala on tugevalt inimtegevusest mõjutatud ümbritseva asula ja suure külastatavuse tõttu. Pikasilla palu jätkuv kaitse all hoidmine on oluline koosluste, loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide, kaitset vajavate liikide ning puhkeväärtusliku puistu säilimise eesmärgil.

Eelnõu koostamise käigus inventeeriti alal 17,8 ha (74%) ulatuses metsaelupaik, mis kuulub sürjametsade elupaigatüüpi (9060) ning mille esinduslikkus ja üldine looduskaitse väärtus oli keskmine (arvestatav – C) (T. Evestus, M. Mägi). Alal leidub kõiki selle elupaigatüübi olulisimaid struktuurielemente (positiivne pinnavorm – oos, järelkasvus sarapuu ja vaher, mitmekesine põõsarinne). Esinduslikkuse hinnangut on langetanud inimtegevuse jäljed, lamapuidu vähesus. Kaitsekorra jätkudes on teedest ja radadest eemal võimalik säilitada lamapuitu, mis aitab kaasa esinduslikkuse paranemisele.

Pikasilla palu on kantud keskkonnaregistrisse kui elupaigatüüp 9010, kuid 2014. aastal tehtud inventuuri käigus tuvastati (T. Evestus ja M. Mägi), et arvestades varasemat püsimeetsana majandamist ning pikaajalist parkmetsa kujundavat raietegevust, on pigem tegemist elupaigatüübiga 9060. Sellest lähtuvalt on Pikasilla palu kaitse-eesmärgiks elupaigatüübi 9060 (okasmetsad oosidel ja moreenikõrgendikel) kaitse.

Pikasilla palu on sobiv varjeala tiigilendlasele (*Myotis dasycneme*) (Anneli Palo, 2011), mistõttu on ala edaspidise arendamise ja kasutamise käigus oluline arvestada tiigilendlase elupaiganõudlustega. Vältida tuleb õõnsustega puude raiet.

Lisaks eespool mainitule elab Pikasilla palus keskkonnaregistri (2014) andmetel veel mitu liiki nahkhiirliiki: põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*), suurvidevlane (*Nyctalus noctula*) ja veelendlane (*Myotis daubentonii*), kelle kaitse tagatakse kaudselt puhkeväärtuste, elupaigatüübi ja tiigilendlase kaitse kaudu.

2.2. Kaitstavate parkide ja Õhne jõe hoiuala piir

Määrusega korrigeeritakse varasemate õigusaktidega kaitse alla võetud ajalooliste parkide piire kaardipõhiselt.

Parkide piiritlemisel on lähtutud põhimõttest kaitsta parki kui tervikut, st nii pargi elus (põlispuud, pargi puistu ja neist sõltuvad elustikurühmad) kui ka eluta (pargi ajalooline struktuur, pargi piirded, väikevormid jm kultuuriväärtused) väärtusi. Piiritlemisel on arvestatud, et ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad, seetõttu on piiritlemisel eelistatud kasutatud selgepiirilisi ning ajas vähe muutuvaid objekte (teed, kraavid, jõed ja mõõdistatud maaüksused). Nende puudumisel on kasutatud kõlviku piiri ja looduses kindlatest punktidest lähtuvaid mõttelisi sirgeid. Piirid on esitatava eelnõu ettevalmistamise käigus looduses kontrollitud. Samuti välditi selguse mõttes kahe erinevat tüüpi kaitsealuse loodusobjekti kattumist. Määrusega likvideeritakse Õhne jõe hoiuala piiride osaline kattuvus Tõrva linna puhkepargiga.

Parkide piirid on ette valmistatud arvestades Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonna peaspetsialistide Urve Sinijärve ja Piret Palmi, Muinsuskaitseameti Valgamaa vaneminspektori Mari-Liis Parise ning Põhja-Eesti järelevalveosakonna juhataja Silja Konsa ettepanekuid.

Määrusega korrigeeritakse parkide välispiire, võttes arvesse säilinud pargiarhitektuuri elemente ja põlispuud ning looduslikke tingimusi selliselt, et kogu ajalooliselt kujunenud planeering ja väärtuslik puistu jääks kaitsealale ning oleks tagatud kõige esinduslikumate ja kõrgeima loodusväärtusega ajalooliste parkide terviklikkuse säilimine ja arendamine.

Pargipiiride täpsustamise käigus liideti vajaduse korral üheks tervikuks pargi põhiosaga säilinud alleed ja mõisaaegsed parkide eriosad. Alleede liitmisel pargiga juhinduti piiride täpsustamisel sellest, et tagatud oleks põlispuude elujõulisus ja allee vaadeldavus. Pargi piiridest jäeti välja pargiga funktsionaalselt seostamata (uus)hoonestusalad või alad, mille esteetiline välimus, sh puistu koosseis ja ilme ei vasta pargi kriteeriumidele.

Kõikide parkide piiride täpsustamise aluskaart oli Eesti põhikaart 2014. aasta seisuga, mida võrreldi ortofotoga. Ajaloolise pargi piiride ja säilinud väärtuste kindlakstegemiseks välitöödel kasutati võimaluse korral mõisaaegseid kaarte.

Parkide piiritlemisel lähtuti säilinud pargi osadest (esivälja, tagaväljak, parkmets jne) ja kujunduselementidest (pargiaasad, puistud, pargiteed jne), mis terviklikkuse huvides arvati pargi koosseisu. Piirile jäävad joonelemendid (teed, kraavid jõed, ojad jne) arvati tervikuna pargi koosseisu, kui need objektid on olnud pargi osad ning on jätkuvalt olulised pargi kujunduselemendid. Vastupidisel juhul jäeti need joonelemendid pargist välja.

Alleede piiritlemisel (piiranguvööndi määramisel) lähtuti allee põlispuude võraulatusest ja allee vaadeldavusest. Kaitse eesmärgiks olevate pargipuude säilitamiseks tuleb tagada nende juurestiku ja võrade terviklikkus. Siduva suurusena on piiranguvööndi määramisel teede puhul kasutatud tee telgjoont, mis muutub aja jooksul vähe ja on seetõttu kindel alus allee piiranguvööndi määramisel kaardil, samuti hea orientiir looduses alleede piiranguvööndi välispiiri tuvastamiseks.

Sooru tammiku, Sangaste pargi ja Karula pargi piiri ei ole keskkonnaregistris määratud, kusjuures Sooru tammik ja Sangaste park on märgitud keskkonnaregistris punktobjektidena. Sangaste mõisa pargile, Karula mõisa pargile ja Sooru tammikule määratakse käesoleva määrusega ametlik piir.

Parkide piirimuudatuste kirjeldus ja põhjendused ning parkide pindalamuutused on esitatud tabelis 1. Lisaks täpsustatakse ja korrigeeritakse määrusega osade parkide nimetused, lähtudes mõisaparkide päritolust ning kasutades kõige rohkem käibel olevat parginime või pargi olemust kõige paremini kajastavat nime (tabel 1). Pikasilla palu kui kaitstava loodusobjekti tüübiks on valitud puistu. Vastavalt looduskaitseaduse § 28 lõikele 2 on pargid, arboreetumid ja puistud maastikukaitseala eritüübiks. Kaitsealune puistu on Pikasilla palu puhul kõige sobilikum ning ka eksperdi (Eerik Leibak) eelistatuim variant, sest kaitstav loodusobjekt paikneb keset tiheasustusala ning on küllaltki suure külastatavusega. Parkide ja puistute kaitse-eeskirjaga saab säilitada ja edasi arendada loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpe ning kaitsta II lisas nimetatud loomaliike. Loodusdirektiivi elupaigatüübi esinduslikkuse suurendamiseks peaks Pikasilla palus inimtegevusest tulenevat negatiivset mõju vähendama, samas ei eelda see elupaigatüüp inimtegevuse täielikku lõppemist.

Vastavalt kaitsekorrale kuuluvad pargid tervenisti piiranguvööndisse, see tagab pargis väljakujunenud väärtuste säilimise. Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirjas kehtestatud kaitsekorraga saab muuhulgas säilitada Pikasilla palus inventeeritud elupaigatüübi 9060 looduskaitsealast väärtust, kuid samas lubada elupaigatüüpi läbivate teede ja radade hooldust ja vajaduse korral ohtlike puude eemaldamist. Arvestades, et tegemist on

piirkondliku väärtusliku puhkealaga, on parkide ja puistute kaitsekorruga võimalik lubada eemaldada puud, mis vähendavad puistu puhkemajanduslikku väärtust või on ohtlikud inimestele või nende varale. Parkide ja puistute kaitsekorruga on võimalik säilitada lamapuitu, õõnsustega puid (vajalikud nahkhiirtele) ja teisi puid, mis on olulised elurikkuse säilimisel või parandamisel.

Tabel 1. Parkide piirimuudatuste kirjeldus ja põhjendused ning parkide pindalamuutused

Pargi nimi uuendatud kujul/ endine nimi/ keskkonna- registri kood	Praegu kehtiv pindala, ha	Uute piiridega pindala, ha	Piiride kirjeldus ja põhjendused
Barclay de Tolly mausoleumi park / KLO1200116	4,05	3,9	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas teed (ei jää kaitsealale), ida- ja lõunaosas katastriüksuse piire, lääneosas põhikaardil olevat kõlviku piiri.</p> <p>Barclay de Tolly mausoleumi pargi piiri muudetakse nii, et pargist jääb välja Keerdi kinnistu ja pargi ees asuv parkla, kuna need ei oma looduskaitselist väärtust.</p> <p>Pargi nime ei muudeta.</p>
Hellenurme mõisa park / Helme lossipark / KLO1200098	4,13	5,89	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas katastriüksuse piiri, idaosas järve veepeegli piir põhikaardil (järv ei jää kaitsealale), lõunaosas katastriüksuse piiri ja põhikaardil olevat kõlviku piiri, lääneosas teed (ei jää kaitsealale).</p> <p>Lahustüki piiritlemisel on kasutatud Middendorfi matusekoha katastriüksuse piiri, alleel Hellenurme mõisa pargi ja Middendorfi matusekoha vahel hõlmab kaitstav ala võra projektsiooni maapinnale.</p> <p>Hellenurme mõisa pargi koosseisu arvatakse ka Middendorfi matusekoha park ning allee Hellenurme mõisa pargi ja Middendorfi matusekoha pargi vahel. Parki laiendatakse nii, et pargi piiridesse jäävad põhjaosas asuv mõisa peahoone ja mitu mõisaaegset kõrvalhoonet. Pargi koosseisust arvatakse välja Hellenurme pargist lõuna poole jääv lahustükk, kuna see ei ole ajalooliselt mõisa kompleksi kuulunud.</p> <p>Hellenurme lastekodu asus mõisahoones ja sellepärast on keskkonnaregistris pargi nimeks Hellenurme lastekodu park. Uueks nimeks saab Hellenurme mõisa park, sest see viitab pargi päritolule. Pargi koosseisu on liidetud Middendorfi matusekoha park, sest mõisa üheks osaks oli ka kalmistu.</p>

<p>Helme mõisa park / Helme lossipark / KLO1200081</p>	<p>11,33</p>	<p>15,08</p>	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas põhikaardil olevat jõe lõunakallast, sealt punktist (koordinaatidega 25° 53' 5,748612" ja 58° 1' 3,060192") mõttelist sirget katastriüksuse 20303:001:0530 loodenurka, edasi põhikaardil olevat kõlviku piiri, idaosas teed (ei jää kaitsealale) ja kõlviku piiri, lõuna- ja lääneosas teed (ei jää kaitsealale).</p> <p>Helme mõisa pargi piiri muudetakse nii, et pargi piiridesse jäävad kaguosas asuv endine mõisa peahoone ja põlispuude grupp. Pargi põhjaosas korrigeeritakse piiri nii, et see kulgeb mööda Helme jõe lõunapoolset kallast. Pargi piiridest arvatakse välja Valgamaa kutseõppekeskuse Helme osakonna peahoone ja seda ümbritsev asfaltplats, mille ei ole looduskaitsealast väärtust.</p> <p>Helme mõis koos seda ümbritseva Inglise stiilis pargiga on säilinud. Pargi koosseisu jääb ka kunagise lossi varemed ja selle ümbrus. Mõisaajastu on jätnud lossi ümbrusele tugevaid jälgi ja sellepärast on seda õigem nimetada Helme mõisa pargiks.</p>
<p>Helme kiriku park / KLO1200117</p>	<p>4,49</p>	<p>8,32</p>	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas põhikaardil olevaid kõlviku piire, idaosas kraavi (ei jää kaitsealale ja pargiteed (jääb kaitsealale), lõunaosas maanteed (ei jää kaitsealale), lääneosas põhikaardil olevat kõlviku piiri, oja kallast (jääb kaitsealale) ja katastriüksuse piiri.</p> <p>Helme kiriku pargi piiri muudetakse nii, et pargi koosseisu arvatakse ka Tõrva–Kirikuküla–Karjatnurme tee servadesse jääv allee. Pargi koosseisust arvatakse välja Kirikla kinnistu, millel ei asu looduskaitsealasi väärtusi.</p> <p>Pargi nime ei muudeta.</p>
<p>Hummuli mõisa park / Hummuli park / KLO1200584</p>	<p>10,85</p>	<p>8,65</p>	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas puuderida (jää kaitsealale), idaosas kraavi (ei jää kaitsealale), edasi põhikaardil olevat kõlviku piiri, lõuna- ja lääneosas teed (ei jää kaitsealale) ja punktis (koordinaatidega 26° 3' 29,245788" ja 57° 54' 26,322912") mõttelist sirget katastriüksusel 20801:003:0970, lääneosas on lisaks alleed kaitsev ala (hõlmab võra projektsiooni maapinnale).</p> <p>Hummuli mõisa pargi piiri muudetakse nii, et sellest jäävad välja pargist põhja pool asuvad staadion ja aiamaad. Pargi koosseisu arvatakse läände jääv tammeallee.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule.</p>

Kaagjärve-Mäemõisa mõisa park / Kaagjärve park ja arboretum / KLO1200118	4,97	5,97	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhja- ja idaosas teed (ei jää kaitsealale), edasi alleed kaitstavat ala (hõlmab võra projektsiooni maapinnale), lõunaosas põhikaardil oleva kõlviku piiri, edasi alleed kaitstavat ala (hõlmab võra projektsiooni maapinnale), lääneosas teed (ei jää kaitsealale).</p> <p>Kaagjärve-Mäemõisa mõisa pargi piiri muudetakse nii, et sellesse jääksid Pikkjärve–Karula–Tollari ja Kirbu–Koikküla tee äärde jäävad alleed. Pargi lõunaosas korrigeeritakse piiri vastavalt kõlviku piirile.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule.</p>
Karula mõisa park / Karula park / KLO1200012	0	8,58	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhja-, ida- ja lõunaosas teed (ei jää kaitsealale), edasi katastriüksuse piire ja teed (ei jää kaitsealale), lääneosas mõttelisi sirgeid, mis jälgivad 2013. aasta ortofotol nähtavat kõlviku piiri. Alleed kaitsev ala hõlmab võra projektsiooni maapinnale.</p> <p>Kuna Karula mõisa pargil kehtivat piiri ei olnud, siis määratakse pargile piir. Seni kehtis mõtteline piir endise mõisa peahoone ümbruses. Uue piiriga arvatakse pargi koosseisu ka pargist põhja poole viiva tee ääres olev allee.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule.</p>
Keeni mõisa park / Keeni kooli park / KLO1200120	8,45	6,33	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas põhikaardil olevat kõlviku piiri, ida- ja lõunaosas teid (ei jää kaitsealale), lääneosas põhikaardile kantud kõlviku piiri, hoone perimeetrit ja katastriüksuse piiri. Väikeses ulatuses on piiritlemisel kasutatud ka maaüksuste piire ja piirdeaia pargipoolset serva.</p> <p>Keeni mõisa pargi piiri muudetakse nii, et sellest jääksid välja edelas asuvad hooned, neid ümbritsev asfaltplats ja võsastunud ojakallas, sest neil ei ole looduskaitselist väärtust.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule. Tegemist on Keeni mõisa ümber asuva pargiga.</p>
Kuigatsi mõisa park / Kuigatsi park / KLO1200123	3,68	3,63	<p>Pargi piiritlemisel kasutati parki ümbritsevaid teid (ei jää kaitsealale).</p> <p>Kuigatsi mõisa pargi piiri ei muudeta.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule.</p>
Lõve mõisa park / Lõve	2,05	3,93	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhja- ja idaosas põhikaardil olevat kõlviku piiri, lõunaosas teid (ei jää kaitsealale) ja kõlviku piiri, lääneosas põhikaardil</p>

(Lõve) park / KLO1200145			<p>olevat veekogu piiri, kõlviku piiri ja teid (ei jää kaitsealale).</p> <p>Lõve mõisa pargi piiri muudetakse nii, et sellesse jääks Raudsepa–Löövi teest lõuna poole jääv ala, kus asuvad mõisaaegsed tiigid ja põlispuud.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule ja kasutusele on võetud enim kasutatav nimi Lõve.</p>
Paju mõisa park / Paju park / KLO1200126	7,66	8,32	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas teed (ei jää kaitsealale), edasi põhikaardil olevat kõlviku piiri, kaguosas katastriüksuse piiri, lõunaosas katastriüksuse piiri ja teed (ei jää kaitsealale), idaosas teed (ei jää kaitsealale). Kahe lahustükina on alleed, kus kaitstav ala hõlmab võra projektsiooni maapinnale.</p> <p>Paju mõisa pargi piiri muudetakse nii, et pargi alale jääb Paju mõisa kinnistu põhjaosas asuv õueala tervikuna. Kaguosas muudetakse piiri nii, et see kulgeb mööda katastriüksuse piiri.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule.</p>
Palupera mõisa park / Palupera park / KLO1200126	3,54	5,14	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhja- ja idaosas teed (ei jää kaitsealale), lõunaosas põhikaardil olevat kõlviku piiri, teed (ei jää kaitsealale) ja katastriüksuse piiri. Kahe lahustükina on alleed, kus kaitstav ala hõlmab võra projektsiooni maapinnale.</p> <p>Palupera mõisa pargi koosseisu arvatakse Elva–Palupera–Kähri tee ääres kasvav allee ja Palupera koolimajast lääne poole jääv ala endiste mõisatiikidega.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule.</p>
Riidaja mõisa park / Riidaja park / KLO1200173	8,59	11,04	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhja- ja idaosas katastriüksuste piire, lõuna- ja lääneosas teed (ei jää kaitsealale), loodeosas põhikaardil olevat kõlviku piiri. Alleed kaitsev ala hõlmab võra projektsiooni maapinnale.</p> <p>Riidaja mõisa pargi piiri muudetakse nii, et sellesse jääks allee pargi põhjaservas. Samuti arvatakse pargi koosseisu kagusse jääv pargiilmeline ala, kus leidub mitu põlist puud.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule.</p>
Sangaste mõisa park / Sangaste mõisapark ja puiesteed / KLO1200428	0	72,14	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas põhikaardil olevaid kõlviku piire, katastriüksuste piiri ja teed (ei jää kaitsealale), idaosas teed (ei jää kaitsealale), põhikaardil olevat kõlviku piiri ja järve veepeegli piiri (ei jää kaitsealale), edasi põhikaardil olevat kõlviku piiri, katastriüksuse piiri, lääneosas teid (ei</p>

			<p>jää kaitsealal). Sealjuures jääb kaitsealast välja katastriüksusel 72402:002:1440 asuv müüri- ja piiratud ala ja osaliselt katastriüksusel 72402:002:0007 olev tee ning katastriüksustel 72402:002:1450, 72402:002:1440 ja 72402:002:1430 on kaitstav ala piiritletud põhikaardil oleva kõlviku piiriga.</p> <p>Lahustükina on alleed kaitsev ala (hõlmab võra projektsiooni maapinnale).</p> <p>Kuna Sangaste mõisa pargil kehtivat piiri ei olnud, siis määratakse pargile piir. Seni kehtis mõtteline piir Sangaste lossi ümbruses. Lisaks käsitleti metsapargina kinnistut Valga metskond nr 4. Määrusega arvatakse Sangaste pargi koosseisu kinnistu Valga metskond nr 5 ja Sangaste–Tõlliste tee ääres kasvav tammeallee. Puiesteed ja alleed on ajaloolise pargi osa ning neid ei pea nimes eraldi kajastama.</p>
Taagepera mõisa park / Taagepera park / KLO1200171	6,52	7,67	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhja- ja idaosas teed (ei jää kaitsealale), edasi katastriüksusel 20301:002:1204 mõttelist sirget hoone nurgani, hoone perimeetrit ja mõttelist sirget ühe hoone nurgast teise hoone nurgani, katastriüksuste piire, põhikaardil olevaid kõlviku piire, loodeosas pargi piirdeaeda (jääb kaitsealale). Alleed kaitsev ala hõlmab võra projektsiooni maapinnale.</p> <p>Taagepera mõisa pargi piiri muudetakse selliselt, et pargi koosseisu arvatakse Ala–Taagepera–Raiksilla tee ääres kasvav allee. Pargi alast arvatakse välja lõuna pool asuv hoonestatud ala, kus ei ole mõisaaegseid hooneid ja pargielemente.</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule.</p>
Taheva mõisa park / Taheva park / KLO1200128	11,57	11,41	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas teid (ei jää kaitsealale), pargi piirdeaeda (jääb kaitsealale), põhikaardil olevat kõlviku piiri ja katastriüksuse piiri, ida-, lõuna- ja lääneosas teed (ei jää kaitsealale).</p> <p>Taheva mõisa pargi piiri muudetakse nii, et pargi koosseisu arvatakse ala endiste mõisahoonete vahel, mis moodustab kogu pargiga ühtse terviku. Pargi kirdeosas korrigeeritakse piiri vastavalt looduses hästi jälgitavatele piirjoontele (metsateele).</p> <p>Uus nimi viitab pargi päritolule.</p>
Tõrva gümnaasiumi metsapark / Tõrva	15,46	15,36	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhja- ja idaosas jõge, oja ja järve (veekogud ei jää kaitsealale), idaosas kõlviku piiri, edasi teid (ei jää kaitsealale), lääneosas</p>

keskkooli park / KLO1200130			<p>põhikaardil olevat kõlviku piiri ja jõge (ei jää kaitsealale).</p> <p>Tõrva gümnaasiumi metsapargi piiri ei muudeta.</p> <p>Tõrva keskkool on ümber nimetatud Tõrva gümnaasiumiks, seega on õige ka park vastavalt ümber nimetada.</p>
Tõrva EAMS-i park / EAMS-i park; Tõrva EAMS-i dendropark / KLO1200129	0,81	0,82	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas teed (ei jää kaitsealale) ja põhikaardil olevat kõlviku piiri, idaosas oja kallast (jääb kaitsealale), lõunaosas põhikaardil olevat kõlviku piiri ja lääneosas teed (ei jää kaitsealale).</p> <p>Tõrva EAMS-i (Eesti Aianduse ja Mesinduse Selts) pargi piiri ei muudeta.</p> <p>Uus nimetus on enim kasutatav.</p>
Tõrva linna puhkepark / KLO1200131	15,65	18,19	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhja- ja idaosas katastriüksuse piiri, põhikaardil olevat kõlviku piiri, hoone perimeetrit, idaosas teed (ei jää kaitsealale), kõlvikute piire, mõttelist sirget üle jõe katastriüksusel 82301:007:1460 ja edasi jõe kallast (jõgi ei jää kaitsealale), lõunaosas katastriüksuse piiri, lääneosas oja (ei jää kaitsealale) ja teed (ei jää kaitsealale).</p> <p>Tõrva linna puhkepargi põhjaosas arvatakse pargi koosseisu Tõrva veskijärve põhjaosa ja nn Nooruse park. Pargi alast arvatakse välja Kevade tn 3 ja 3a, osaliselt Kevade tn 5 ja 5a kinnistu. Kuna Tõrva linna puhkepark kattub osaliselt Õhne jõe hoiualaga, siis Tõrva linna puhkepargi alale jääv Õhne jõe hoiuala lõik lõigatakse hoiuala koosseisust välja ja Tõrva linna puhkepargi kaitse-eesmärkide hulka lisatakse EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi jõgede ja ojade (3260) kaitse ning II lisas nimetatud liigi rohe-vesihobu (<i>Ophiogomphus cecilia</i>) elupaiga kaitse.</p> <p>Pargi nime ei muudeta.</p>
Valga linnapark / Valga linna park ja puisteed / KLO1200134	7,06	6,80	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhja- ja idaosas teed (ei jää kaitsealale), lõunaosas teerada (jääb kaitsealale) kõlviku piiri, teed (ei jää kaitsealale), Kungla 31 asuva põhjapoolse hoone ida- ja põhjapoolset välisseina, katastriüksuse piiri, lääneosas teid (ei jää kaitsealale) ja põhikaardil olevat katastriüksuse piiri.</p> <p>Valga linnapargi piiri korrigeeritakse nii, et sellest jääks välja Kungla 31 kinnistu, kuna seal asuvad hooned ei ole pargiga seotud. Pargi koosseisu arvatakse Julius Kuperjanovi tn 38 kinnistu.</p>

			Puiesteed ja alleed on pargi osa ning neid ei pea nimes eraldi kajastama.
Sooru tammik / Sooru park; Sooru pargi tammik / KLO1200429	0	3,16	Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas oja (ei jää kaitsealale), edasi katastriüksuse piiri, lääneosas teid (ei jää kaitsealale). Sooru tammikul puudus ametlik piir. Määrusega määratakse puistule piir. Uueks nimeks saab Sooru tammik, sest tegemist on kaitsealuse puistuga, tammikuga.
Pikasilla palu KLO1000003	25,79	24,37	Puistu välispiiriga on hõlmatud Pikasilla palu kõige esinduslikumad loodusväärtused (elupaigatüüp 9060) ja rekreatsioonialad. Piir kulgeb idas mööda Põrga–Leebiku–Pikasilla tee ja Pikasilla kooli katastriüksust. Lõunas on kasutatud Mäemetsa katastriüksuse kirde-edelasuunalist piiri ja mõttelist sirget Mäemetsa katastriüksuse edelanurgast kuni Kuuskemäe katastriüksuse kagunurgani. Puistu edela-, lääne- ja loodeosas on kasutatud katastripiire ja tee kaitsealapoolset serva. Võrreldes varasemaga väheneb kaitstava ala pindala 1,4 ha võrra, kuna kaitseväärtuste puudumise tõttu jäetakse alalt välja eramaa katastritunnusega 61301:005:0592, sellega piirnev omanikuta maa (teeäärne riba) ja osa üldkasutatavast maatükist katastritunnusega 61301:005:0015. Kaitseala asub suuremalt jaolt (96% ulatuses) riigimaal, väikese osa (4%) omand on määramata.

Määruses käsitletavate kaitsealuste parkide ja puistute kogupindala on 255,46 ha, sellest on eramaid 31,95 ha, munitsipaalmid 112,08 ha, jätkuvalt riigi omandis olevaid maid 26,9 ha, riigimaid 83,87 ha ning segaomandis olevaid maid 0,04 ha. Kaitstava ala suurenemine (jättes kõrvale punktobjektine registris olevad alad, kuna neid on põhimõtteliselt määruses toodud ulatuses juba kaitstud kokkuleppel maaomanikega. Antud määrusega vormistatakse need kokkulepped ka ametlikult ära) kokku on ligikaudu 14 ha, millest enamuse moodustab riigi ja munitsipaalomand. Maaomandi suurus parkide ja puistu kaupa on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Maaomandi suurus parkide ja puistu kaupa

	Park	Eramaa, ha	Munitsipaalmaa, ha	Riigimaa, ha	Jättkuvalt riigi omandis olev maa, ha
1	Barclay de Tolly mausoleumi park	0,08	3,61	0,19	0,02
2	Hellenurme mõisa park	0,92	4,52	0,32	0,13
3	Helme mõisa park	0,59	13,75	0,69	0,05
4	Helme kiriku park	5,85	-	2,42	0,05
5	Hummuli mõisa park	0,01	8,57	-	0,07

6	Kaagjärve-Mäemõisa mõisa park	0,24	4,60	0,67	0,46
7	Karula mõisa park	0,23	-	8,26	0,09
8	Keeni mõisa park	2,22	3,73	0,34	0,04
9	Kuigatsi mõisa park	0,12	0,10	0,07	3,34
10	Lõve mõisa park	1,80	-	0,19	1,94
11	Paju mõisa park	7,59	-	0,69	0,04
12	Palupera mõisa park	0,22	3,32	0,41	1,19
13	Riidaja mõisa park	0,02	-	0,04	10,98
14	Sangaste mõisa park	5,03	18,77	45,11	3,41
15	Taagepera mõisa park	5,99	-	0,49	1,19
16	Taheva mõisa park	0,09	10,78	0,24	0,30
17	Tõrva gümnaasiumi metsapark	0,02	15,26	-	0,08
18	Tõrva EAMS-i park	0,02	0,79	-	0,01
19	Tõrva linna puhkepark	-	17,48	-	0,71
20	Valga linnapark	-	6,80	-	-
21	Sooru tammik	0,01	-	0,35	2,80
22	Pikasilla palu	0,9	-	23,39	-

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Määrusega ei nähta ette vajadust parkide kaitsekorda muuta, kuna kehtiv kaitsekord tagab kaitseväärtuste soodsa seisundi säilimise ning annab võimaluse vajaduse korral soodsa seisundi parandamiseks ja/või taastamiseks. Küll aga täiendatakse käesoleva määrusega Pikasilla palu ja Tõrva linna puhkepargi kaitse-eesmärke vastavalt peatükis 2.5.2.1 kirjeldatule. Määruse osaks pole küll parkide kaitsekorra muutmine, kuid informatiivsuse huvides on alljärgnevalt toodud ülevaade kaitsekorrast, millega tuleb arvestada parkides piiride kehtestamise järgselt.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kõik pargid tervikuna määratud piiranguvööndiks. Parkide soodne seisund tagatakse piiranguvööndi kaitsereežiimiga, seades piirangud ainult parkide põhiväärtusi ohustavale tegevusele, pargi vaatelisuse ja terviklikkuse rikkumisele ning parki sobimatute massiürituste korraldamisele.

Vastavalt kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja § 9 lõikele 2 korraldatakse parki jääva muinsuskaitseobjekti kaitset muinsuskaitseaduses sätestatud korras.

Valga maakonna kaitsealuste parkide piiride korrigeerimisel ilmnes, et Õhne jõe hoiuala kattub osaliselt Tõrva linna puhkepargiga. Sellest tulenevalt on vajalik muuta määruse „Hoiualade kaitse alla võtmine Valga maakonnas” lisa „Õhne jõe hoiuala” kaarti. Eelnõukohase määrusega asendatakse Õhne jõe hoiuala kaart. Selle tulemusena kaob kaitsekordade kattuvus.

Kuna Tõrva linna puhkepark jääb ka rahvusvahelise tähtsusega loodusaladele, siis määrusega muudetakse ka parkide kaitse-eeskirja, millega täpsustatakse Natura 2000 võrgustiku alale jääva pargi kaitse-eesmärke. Kõnealuse pargi kaitse-eesmärkide hulka lisatakse loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüp ja II lisas nimetatud liik.

Pikasilla palu kehtiva kaitsekorra aluseks on Valga Rajooni TSN Täitevkomitee 16. aprilli 1974. a otsuse nr 104 „Looduslike üksikobjektide täiendavast kaitse alla võtmisest” punkt 4. Ala võeti esimest korda kaitse alla nimega „Pikasilla pedastik”, seega kohe puistuna (männikuna), mitte üksikobjektina.

2.5.2. Pargi piiranguvöönd

2.5.2.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala maa- või veeala, kus on majandustegevus lubatud, arvestades looduskaitsealuse ja kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirjaga sätestatud kitsendusi. Kuna iga park koosneb ühest pargipiiranguvööndist, siis selle kaitse-eesmärgid ei erine kaitse üldeesmärgist.

Vastavalt keskkonnaregistrile läbib Tõrva linna puhkeparki Palakmäe loodusala (EE0080413), mis on loodud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübi jõed ja ojad (3260) ja II lisa liigi elupaiga kaitseks. Sellest lähtuvalt on Tõrva linna puhkepargi kaitse eesmärkide hulka lisatud elupaigatüübi 3260 (jõed ja ojad) ja liigi rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*) elupaiga kaitse.

Vastavalt keskkonnaregistrile jääb Pikasilla palu Võrtsjärve loodusalale (EE0080524), mis on loodud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide vähe- kuni keskoiteliste mõõdukalt kareda veega järvede (3130), looduslikult rohketoiteliste järvede (3150), jõgede ja ojade (3260), niiskuslembeste kõrgrohustute (6430), lamminiitide (6450), liivakivipaljandite (8220), vanade loodusmetsade (9010*), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080) ning siirdesoo ja rabametsade (91D0*) kaitseks.

Määruse kinnitamise järgselt kaitsealustes mõisaparkides paiknevatele kaitse alla võetud looduse üksikobjektidele – „Helme koopad” (Helme mõisa pargis) ja „Riidaja tamm (Leebiku tamm)” (Riidaja mõisa pargis) – ei määrata lisapiiranguvööndit, sest parkide piiranguvööndi kaitsekord tagab ka üksikobjekti kaitse. Sellega tuleb arvestada Valgamaa kaitsealuste üksikobjektide piiranguvööndite määramisel.

2.5.2.2. Lubatud tegevused ja liikumine pargis

Olemasoleva kaitse-eeskirja alusel on määruses käsitletavates kaitsealustes parkides kehtestatud proportsionaalsed ja minimaalsed vajalikud piirangud väärtuste säilitamiseks ning kaitsekorra tagamiseks. Keelatud on igasugune füüsilise keskkonna muutmine, mis võib kahjusta ökoloogilist tasakaalu ja pargi visuaalset ilmet. See puudutab kõiki pargisisese ja pargiga vahetult piirneva infrastruktuuri aspekte (kuivendustööd, niisutussüsteemid, teed, parklad, tarad, hooldusrajatised, objektid pargikülastajate teenindamiseks jne).

Pargid on mõeldud avalikuks kasutamiseks ning valdajal ei ole õigust keelata pargi maa-alal erateede ja radade avalikku kasutamist päikesetõusust päikeseloojanguni. Õuemaal viibimine on lubatud üksnes valdaja loal. Külastajate arvu peab reguleerima vastavalt pargi suurusele ja koormustaluvusele, et oleks võimalik hoida pargi füüsilist seisundit ja kultuurilist väärtust. Kaitse-eeskirjas on sätestatud, et üle 50 osalejaga rahvaürituse korraldamiseks selleks ettevalmistamata kohas on vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ning üle 50 osalejaga üritus selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohas ei vaja valitseja nõusolekut. Telkimine ja lõkke tegemine on pargis lubatud kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohas. Lubatud on telkimine

ja/või lõkke tegemine õuemaal valdaja loal ning lõkke tegemine valitsejaga kooskõlastatud pargihooldustöödel.

Pargi põhistruktuuri moodustab kõrghaljastus, mille säilitamiseks ja eluea pikendamiseks, pargi külastajate ja kasutajate elu ja vara ohutuse tagamiseks ning puujuurte vigastamise vältimiseks on pargis keelatud sõidukitega sõitmine väljaspool selleks määratud teid ning sõidukit tohib parkida vaid parklas. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine pargi valitseja nõusolekuta on lubatud hooldus-, järelevalve- ja päästetöödel, samuti liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ja maatulundusmaal metsa- või põllumajandustöödel. Jalgrattaga sõitmine on lubatud selleks määratud teedel ja radadel.

Pargi veekogudel võib sõita mootorita ujuvvahendiga. Veemootorsõidukiga on lubatud sõita pargi valitseja nõusolekul ning järelevalve- ja päästetöödel.

Pargis on lubatud kalapüük ja jahipidamine vastavalt kalapüügiseadusele ja jahiseadusele.

2.5.2.3. Keelatud tegevused pargis

Pargis on keelatud maavara kaevandamine.

2.5.2.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Planeeritud tegevuse ühtivus kaitseala kaitse-eesmärkidega sõltub konkreetsetest tingimustest ja vajab iga kord kaalutusotsust. Seetõttu on vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1 ja kehtivale kaitse-eeskirjale mitmed tegevused lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul: puuvõrude või põõsaste kujundamine ja puittaimestiku raie; ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise püstitamine; projekteerimistingimuste andmine; detail- ja üldplaneeringu kehtestamine; nõusoleku andmine väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks; ehitusloa andmine; veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine ning uute veekogude rajamine; katastriüksuse kõlvikute piiride ja sihtotstarbe muutmine; maakorralduskava koostamine ja maakorraldustoimingute teostamine; puhtpuistute kujundamine; uuendusraie; biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine; uue maaparandussüsteemi rajamine; jahilukite lisasõõtmine.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.3. Vajalikud tegevused

Pargi ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks on pargis vajalikud tööd, nagu niitmine, puu- ja põõsarinde kujundamine ning põlispuude toetamine, et tagada pargi ilme säilimine ja sellest sõltuva elustiku (sh kaitsealuste putuka-, linnu- ja loomaliikide ning põlispuude) mitmekesisus.

Pikasilla palus võib puu- ja põõsarinde kujundamine osutada vajalikuks ka elupaigatüübi okasmetsad oosidel ja moreenkõrgendikel (9060) säilimiseks. Tegemist on elupaigatüübiga, mis on kujunenud mõõduka inimõju tulemusel, eemaldatud on põõsarinnet ning ohtlikke või maha kukkunud puid. Erinevad tööd lähtuvad eelkõige vajadusest saavutada puistu soodne seisund, sest ilma hoolduseta selle loodusväärtus väheneb.

3. Menetluse kirjeldus

Vabariigi Valitsuse määruse „Valga maakonna kaitsealuste parkide ja puistu piirid” eelnõu avalik väljapanek toimus 23.08.–20.09.2010 Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni Valga kontoris ja asukohajärgsetes kohalikes omavalitsustes. Teade määruse eelnõu avaliku väljapaneku kohta ilmus Ametlikes Teadaannetes 27.08.2010, üleriigilise levikuga ajalehes Postimees 09.08.2010 ja kohalikus ajalehes Valgamaalane 07.08.2010.

Kuna kõik maaomanikud ei saanud neile saadetud teadet kätte ja Eesti Post tagastas need Keskkonnaametile, siis avaldati vastavasisuline teade 28.09.2010 Ametlikes Teadaannetes ja 30.09.2010 ajalehes Postimees.

LKS § 9 sätestatud kaitse alla võtmise 2010. a menetluse käigus saadeti kaitsealuse pargi territooriumil paikneva kinnisasja omanikele ja kaitsealuse pargi asukoha kohalikele omavalitsustele kirjalik teade. Välja saadeti 137 tähtkirja (sh 109 maaomanikule, Lõuna regionaalsele maanteeametile, RMK-le, 15 ettevõttele, Valga Maavalitsusele, Valga Linnavalitsusele, Tõrva Linnavalitsusele ja 8 vallavalitsusele) ning paluti avaldada arvamust, esitada ettepanekuid ja vastuväiteid. Kirjad sisaldasid teadet, et kui pretensioone ega ettepanekuid kirjas nimetatud tähtajaks ei esitata, loetakse, et kinnisasja omanikul või kohalikul omavalitsusel ei ole pargi piiri korrigeerimise kohta vastuväiteid ja ta on piiri kinnitamisega nõus.

Avalikku arutelu ei toimunud, kuna eri väljaannetes avaldatud teade sisaldas muu hulgas infot, et vastava ettepanekuta avalikku arutelu ei korraldata.

Paju mõisa pargi kohta tegi MTÜ Paju Pansionaadid ettepaneku pargi ala laiendamiseks Sepa kinnistu arvel, kuna tegemist on ajaloolise mõisakompleksi alaga. Selleks saadeti 07.10.2010 Sepa kinnistu omanikule eraldi kiri, mis sisaldas teadet, et kui ta oma seisukohta hiljemalt 20.10.2010 ei esita, loetakse, et ta on laiendusettepanekuga nõus. Vastust ei esitatud.

Andmed maaomanikelt ja kohalikelt omavalitsustelt laekunud märkuste ja ettepanekute ning nende arvesse võtmise või arvesse võtmata jätmise kohta on esitatud tabelis 3. Keskkonnaamet vastas ettepanekute ja vastuväidete esitajatele kirjalikult.

Tabel 3. Maaomanikelt ja kohalike omavalitsustelt laekunud ettepanekud

Nr	Park	Ettepaneku esitaja / ettepaneku sisu	Menetleja otsus
1	Paju mõisa park	Paju Pansionaadid / 2009. a valmis projekt „Paju mõisa pargi rekonstrueerimine” ning 2010. a toimuvad seal projektikohased tööd. Ettepanek jätta Paju mõisa pargi piirid endiseks ning lisada pargi koosseisu Hansu kinnistul asuvad mõisaaegsed hooned ja Sepa kinnistul asuvad mõisaaegsed tiigid.	Arvesse võetud. Sepa kinnistu omanikule saadetud kiri pargi laiendamise ettepanekuga.
2	Keeni mõisa park	██████████ / Ei ole nõus oma kinnistu (72401:002:0640) pargi koosseisu arvamiseega.	Ettepanekut ei arvestatud. Vastavalt 24.09.2010. a kokkuleppele maaomanikuga arvatakse kinnistu 72401:002:0640 Keeni mõisa pargi koosseisu. Pargi alal kasvavad põlispuud ja lisaks on kinnistu lõunaservas tuvastatav alleefragment.
3	Hummuli mõisa park	Hummuli vallavalitsus / Jätta pargi koosseisust välja läänes asuv allee.	Ei võetud arvesse. Tegemist on väga korraliku ja elujõulise tammealleega, mis on pargi kompositsiooni osa.
4	Barclay de Tolly mausoleumi park	RMK / Pargi piire korrigeerida vastavalt katastripiiridele.	Ei võetud arvesse. Kaartide koostamisel on kasutatud Eesti põhikaardi I kaardistusringi ja katastriinfot seisuga mai 2010. Selle järgi on Barclay de Tolly pargi põhjapoolseks piiriks pinnastee, mis paikneb RMK hallataval katastriüksusel 20302:003:1713 (Aakre metskond mt). Seega paikneb Aakre metskond mt kinnistu osaliselt Barclay de Tolly mausoleumi pargi territooriumil.
5	Sangaste mõisa park	RMK / Jätta pargi piiridest välja katastriüksusel nr 72402:002:1230 paiknevad metsakvartali VL577 eraldised 4 (osaliselt), 8, 9, 10 ja 11, kuna neid metsaosi pole majandatud pargina.	Ei võetud arvesse. Katastriüksusel 72402:002:1230 paiknevatest metsakvartali VL577 eraldistest ei asu Sangaste pargis eraldised 10 ja 11. Ülejäänud eraldised asuvad pargi territooriumil ja kuna tegemist on Sangaste pargi

			ajaloolise osaga, siis ei arvata neid piiridest välja. Metsapargis kasvavad puud ja põõsad ei vaja üldjuhul hooldamist, seega ei ole nende metsakvartalite pargina majandamine tingimata vajalik.
6	Taheva mõisa park	RMK / Viia pargi piirid vastavusse katastripiiridega.	Ei võetud arvesse. Taheva mõisa pargi kehtiv ja ka planeeritav piir lääneosas kulgevad mööda metsateed. Kinnistu Taheva metaskond mt 8 (77901:003:1470) piir ei ühti selles osas metsateega. Kuna parkide (ja teiste looduskaitsealuste alade) piiritlemine käib üldjuhul mööda looduses selgelt eristatavaid piirjooni (teid, kraave, elektriline mööda jne), siis jääb Keskkonnaamet oma otsuse juurde.
7	Tõrva linna puhkepark	Tõrva linnavalitsus / Ei nõustu nn Nooruse pargi arvamisega Tõrva linna puhkepargi koosseisu, kuna see ala pole kunagi kuulunud Tõrva linna puhkepargi juurde ja on seni olnud kasutuses iseseisva haljasalana, mitte kaitsealuse pargina. Ala kohta on koostatud detailplaneering ala arendamiseks.	Ei võetud arvesse. 24.09.2010. a kohapeal toimunud kohtumise tulemusel jõuti kokkuleppele, et ala jääb edaspidi Tõrva linnapargi koosseisu. Tegemist pole küll Tõrva linna puhkepargi ajaloolise osaga, kuid antud ajahetkel funktsioneerib koos ajaloolise osaga lahutamatu osana suuremast pargiala tervikust. Kaitseala ei ole takistuseks ala arendamisele ja pargi uuendamisele.
8	Keeni mõisa park	Sangaste vallavalitsus / Muuta pargi põhjapiiri vastavalt kirja lisas olnud ettepanekule (järgides kohati kinnistu ja kohati kõlvikupiire).	Ei võetud arvesse, kuna kõlviku piir on looduses paremini jälgitav kui kinnistu piir.
9	Sangaste mõisa park	Sangaste vallavalitsus / Arvata pargi koosseisust välja Kopraraja maaüksuse ja Presnikovi järve maaüksuse vaheline ala, kus asuvad Lossiküla küla biotiigid. Sellel maa-alal pargi kaitse-eesmärgiks olevaid objekte ei asu.	Arvestatakse osaliselt: pargi alast arvatakse välja ainult biotiikide ala. Kinnistu põhjapoolne osa jääb pargi koosseisu.

10	Sangaste mõisa park	███ / Jätta pargi koosseisust välja Paju kinnistu.	Arvestatakse osaliselt. Kinnistu lääneosas jääb kehtima Keskkonnaameti pakutud piir, idaosas kulgeb piir mööda kinnistu piiri. Kinnistu lääneosas kasvavad põlispuud, mis jäävad pargi koosseisu.
11	Barclay de Tolly mausoleumi park	OÜ Topster / Jätta pargi koosseisust välja Keerdi kinnistu, kuna planeeritud kujul on kaitseala ja kinnistute piiri vaheline ala minimaalne, mis võib tekitada segadust piiri edaspidisel käsitlemisel looduses. Samuti võib kehtiv olukord tekitada segadust metsa majandamise korraldamisel.	Arvesse võetud, kuna Keerdi kinnistust jäi pargi alale ortofoto järgi ainult 3 m laiune riba. Looduses Keerdi kinnistul pargipuid ei ole, fotol on tegemist puude varjuga.
12	Tõrva linna puhkepark	███ / Ei ole nõus oma kinnistu arvamiseega Tõrva linnapargi koosseisu, kuna tegemist on ärimaaga ja plaanis on äritegevust laiendada.	Ei võetud arvesse. 24.09.2010. a kohapeal toimunud kohtumise tulemusena jõuti kokkuleppele, et kinnistu jääb edaspidi Tõrva linnapargi koosseisu. Kaitseala ei takista äritegevuse laiendamist.
13	Valgamaa pargid	Lõuna regionaalne maanteeamet / Lisada kaitsekohustusteatisesse lubatud tegevusena liiklust ohustavate puude ja põõsaste eemaldamine vastavalt teeseaduse § 38 lõikele 2. Ühtlustada kaitsealuste parkide piirid kinnistu piiridega.	Ei võetud arvesse. Kaitsekohustusteatis on dokument, mis sisaldab infot kaitseala ja selle piirangute kohta, kuid sellesse ei kirjutata ennetavat tegevust, näiteks ohtlikuks muutuda võivate puude ja põõsaste raie. Piiride määramisel kasutatakse eelkõige looduses hästi jälgitavaid piire, nagu teed, kraavid, puuderead. Kinnistu piir ei ole looduses nii hästi jälgitav kui teede serv.

Kuigi Valgamaa parkide piiride muutmise määrus on muutunud vormiliselt, mitte sisuliselt, otsustati menetluse viibimise tõttu teavitada menetlusosalisi menetluse jätkumisest ja selleks korraldati uuendatud pargipiiride täiendav avalik väljapanek 19.05.–13.07.2014 Keskkonnaameti Valga ja Võru kontoris ning asukohajärgsetes kohalikes omavalitsustes. Kohalikesse omavalitsustesse saadeti eelnõu materjalid ning avaliku väljapaneku korraldamise teade avaliku väljapaneku korraldamiseks ja eelnõuga tutvumiseks 16.06.2014. Teade eelnõu avaliku väljapaneku kohta ilmus 13.05.2014 väljaandes Ametlikud Teadaanded, 16.05.2014 üleriigilises ajalehes Eesti Päevaleht ja 15.05.2014 kohalikus ajalehes Valgamaalane.

Tabel 4. Teisel avaliku väljapaneku perioodil (2014. a) laekunud ettepanekud.

Park	Ettepaneku esitaja / ettepaneku sisu	Menetleja otsus
Taheva mõisa park	Taheva vallavalitus / Leiti, et ei ole mõistlik ja põhjendatud kaitsealusest pargist välja jätta kirdeosas asuvat pargiosa. Piirdemüüri ümbritsetud pargiosa miljöö on tunduvalt hubasem, sest piire eraldab pargi teda ümbritsevast maastikust, luues piiri kahe maailma vahel.	Ettepanekuga arvestatud. Taheva mõisa pargi kirdeosa jääb pargi koosseisu. Aed ja seda ümbritsev müür jääb kaitse alla, kuna need moodustavad ajaloolise mõisapargiga tervikliku kompleksi ning vald on asunud neid korrastama.
Tõrva linna puhkepark	Tõrva linnavalitsus / Ei nõustu veskijärve põhjaosa ja Nooruse pargi Tõrva linna puhkepargi koosseisu arvamiseiga.	Tõrva veskijärve põhjaosa on praegu kaitse alla Ohne jõe hoiualana, kuna osa Ohne jõe hoiualast kattub Tõrva linna puhkepargiga. Looduskaitse selgemaks korraldamiseks laiendatakse Tõrva linna puhkeparki selliselt, et parki läbiv Ohne jõe lõik, sh Tõrva veskijärv, kuuluvad edaspidi pargi koosseisu. Ühtlasi arvatakse jõe nimetatud osa hoiualast välja. Nooruse park jääb kaitse alt välja, kuna seal puuduvad riiklikku kaitset vajavad looduskaitsealised väärtused.

Avaliku väljapaneku käigus laekus parkide piiride täiendavaks muutmiseks kaks ettepanekut (tabel 4). Sellest tulenevalt korraldati 09.09.2014 avalik arutelu. Teade eelnõu avaliku arutelu kohta ilmus 27.08.2014 väljaandes Ametlikud Teadaanded, 29.08.2014 üleriigilises ajalehes Eesti Päevaleht ja 30.08.2014 kohalikus ajalehes Valgamaalane. Teade koos parandatud eelnõuga avaldati 01.09.2014 Keskkonnaameti kodulehel www.keskkonnaamet.ee ja teade koos viitega eelnõu asukohale saadeti kohalikesse omavalitsustesse.

09.09.2014 toimunud avalikul arutelul tehti ettepanek jätta kehtima Helme kiriku pargi nimi kui enim kasutusel olev nimi ja mitte anda nime Helme pastoraadi park. Samuti tehti ettepanek anda nimi Valga linnapark kui enim kasutuseolev nimi ja mitte anda nime Valga linna puhkepark. Need kaks ettepanekut võeti arvesse. Kolmandaks tehti ettepanek nimetada Barclay de Tolly mausoleumi park Barclay de Tolly pargiks ja jätta välja sõna „mausoleum”. Seda ettepanekut ei arvestatud, sest mausoleum on pargis kesksel kohal ja park on rajatud just selle ümber.

Pikasilla palu määruse eelnõu avalik väljapanek toimus ajavahemikul 30. märtsist 2015 kuni 20. aprillini 2015 Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni Võru kontoris ja Pikasilla-Purtsi külaseltsi ruumides (endises Pikasilla põhikooli hoones). Teade avaliku väljapaneku ja arutelu kohta ilmus 25. märtsil 2015 üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja 26. märtsil 2015 kohalikus ajalehes Valgamaalane. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus eelnõu

avalikustamise teade 23. märtsil 2015. Eelnõu materjalidega oli võimalik tutvuda ka Keskkonnaameti koduleheküljel.

Tabel 5. Avalikul väljapanekul laekunud ettepanekud ja arvamused Pikasilla palu eelnõu kohta

Ettepaneku esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Tulemus (Keskkonnaameti otsus) seisuga mai 2015
<p>Toomas Tekkel, MTÜ Pikasilla-Purtsi külaselts</p>	<p>Pikasilla männiku nimeks tuleks jätta „Pikasilla palu”.</p> <p>Teha planeeritava puistu piiri täppismõõdistamine, kuna kinnistute piirid on omavahel nihkes.</p> <p>Pikasilla puistu kaitse-eesmärgiks peaks olema kaitsta puistut kui maastikku ilmestavat objekti, millel oleks suur puhkemajanduslik väärtus ja mis sarnaneks pargile.</p> <p>Ürituste korraldamiseks arvulise piirangu kehtestamine ei ole mõistlik.</p> <p>Raied peaksid olema lubatud sanitaar- ja valikraie põhimõttel ning surnud lamapuidu meelega tekitamine on mõeldamatu, kuna see vähendaks puistu rekreatiivset väärtust ning suurendaks tulekahju tekkimise ohtu.</p>	<p>Sõna „palu” viitab põndakul asuvale kuivemale männimetsale ning kuna objekt on kohalike seas tuntud just Pikasilla paluna, arvestas Keskkonnaamet ettepanekuga.</p> <p>Planeeritava puistu moodustab katastriüksus 61301:006:0946 ja jätkuvalt riigi omandis olev maa, puistu ei sisalda eramaid. Kuna eelnõuga kaasas olnud kaart annab edasi mõtet, kus asuvad kaitseala piirid looduses, siis ei ole vaja piire looduses kontrollida ega mõõdistada.</p> <p>Pikasilla palu on rekreatiivse väärtusega püsimeets ning see on puistu kaitse-eesmärgiks seatud.</p> <p>Puistu kõrval asub rahvaürituste korraldamiseks ettevalmistatud koht – Pikasilla laululava, seega on väike tõenäosus, et puistus hakatakse täiendavalt läbi viima rahvaüritusi. Laululaval rahvaürituste korraldamiseks ei ole vaja küsida kaitseala valitseja nõusolekut.</p> <p>Raied on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, et kaitseala valitsejal oleks võimalik seada tingimusi ja anda nõu puhkemajandusliku puistu kujundamisel nii, et see sisaldaks loodusdirektiivi elupaigatüüpidele vastavaid metsaosasid ning oleks sobiv kaitsealustele liikidele elu- ja varjupaigana. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud inimeste ja nende vara ohustavate puude likvideerimine.</p>

<p>Rein Laut, kohalik</p>	<p>Jätta Pikasilla männiku nimeks „Pikasilla palu”.</p> <p>Katastriüksuste piirid tuleks looduses mõõdistusplaaniga üle kontrollida.</p> <p>Puistu pinnase kahjustamine ei ole looduskaitseeaduses piisavalt reguleeritud.</p> <p>Lamapuidu jätmise nõue elamutevahelisele parkmetsale ei ole mõistlik.</p> <p>Kuivanud ja murdunud puude raieks võiks valiku teha RMK.</p>	<p>Sõna „palu” viitab põndakul asuvale kuivemale männimetsale ning kuna objekt on kohalike seas tuntud just Pikasilla paluna, arvestas Keskkonnaamet ettepanekuga.</p> <p>Keskkonnaamet tutvus katastriüksuste mõõdistusplaanidega ning kuna mõte oli, et puistu asub katastriüksusel 61301:006:0946 ja jätkuvalt riigi omandis oleval maal ning puistu ei sisalda eramaid, korrigeeriti puistu piiri Suitsu katastriüksuse piiriga (piir kulgeb nüüd mööda Suitsu katastriüksuse idapiiri, varem oli kasutatud ka katastriüksuse piiril asuvat rada).</p> <p>Kaitsealustes puistutes kehtivad looduskaitseeaduses sätestatud piirangud kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega, kuid kumbki neist ei reguleeri pinnase kahjustamist. Näiteks sõjaaegsete meenete otsijatel ei ole kohustust küsida tegevuse elluviimiseks puistu valitsejalt luba, küll aga on vaja maaomaniku (RMK) luba, kes saab seada tingimusi maapinna korrastamiseks.</p> <p>Lamapuidu jätmine on oluline loodusdirektiivi elupaigatüüpide edasise arendamise ning elurikkuse suurendamise eesmärgil. Lamapuitu jäetakse vähesel määral alles elamutest ning enim käidavatest teedest ja radadest eemal asuvatesse puistuosadesse.</p> <p>Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja kohaselt on kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud puuvõrade ja põõsaste kujundamine ja puittaimestiku raie. Selle sätte eesmärk on võimaldada puistu valitsejal seada tingimusi tegevuste elluviimisel lähtudes puistu kaitse-eesmärgist.</p>
---------------------------	---	---

Avaliku väljapaneku jooksul esitati ettepanek avaliku arutelu korraldamiseks.

Pikasilla palu eelnõu avalik arutelu toimus 12. mail 2015 algusega kell 15.00 Pikasilla-Purtsi külaseltsi ruumis (endises Pikasilla põhikooli hoones). Teade eelnõu avaliku arutelu kohta ilmus 5. mail 2015 üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja 5. mail 2015 kohalikus

ajalehes Valgamaalane. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus eelnõu avaliku arutelu teade 6. mail 2015. Pikasilla palu kaitse alla võtmise eelnõu materjalidega oli võimalik enne avaliku arutelu toimumist tutvuda ka Keskkonnaameti koduleheküljel.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse kohaselt saadeti tähtkirjaga teade eelnõu avaliku arutelu kohta RMK-le Põdrala Vallvalitsusele, Valga Maavalitsusele ning eelnõu kohta ettepanekuid ja arvamusi esitanud kohaliku elu edendajatele.

Avalikul arutelul osales neliteist inimest, kellest viis olid Keskkonnaametist (kaitse planeerimise spetsialist Maarja Mägi, looduskaitse bioloogid Tarmo Evestus ja Sander Laherand ning kaks praktikanti).

Avalikul arutelul tutvustati eelnõud ning seejärel said sõna kohalikud elanikud, kes esitasid oma vastuväited ja arvamused eelnõu kohta. Vastuväited ja arvamused ning Keskkonnaameti seisukoht on esitatud tabelis 6.

Tabel 6. Pikasilla palu kaitse alla võtmise eelnõu avalikul arutelul esitatud vastuväited, arvamused ning Keskkonnaameti seisukoht

Arvamuse kokkuvõte	Tulemus (Keskkonnaameti otsus)
<p>Pikasilla palu soovitakse säilitada kui esteetilist parkmetsa. Eelnõu kohaselt soovitakse kaitsta loodusdirektiivi elupaigatüüpi. Ekspertiisiga ei selgu, kas see elupaik seal on või ei ole, ekspertiisid räägivad teineteisele vastu ning lisaks on ekspertiisides eksitud kasvukohatüübi määramisega. Alal on jänsekapsa-pohla kasvukohatüüp, mis ei ole elupaigatüübile okasmetsad oosidel ja moreenikõrgendikel (9060) omane. Kas Pikasillale hakatakse kujundama elupaika, mida seal praegu ei ole?</p>	<p>Pikasilla männik on parkmets, mille üheks kaitse-eesmärgiks on kaitsta elupaigatüüpi okasmetsad oosidel ja moreenikõrgendikel (9060). Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja alusel saab Pikasilla palu säilitada esteetilise ja puhkemajandusliku puistuna, eemaldades inimestele ja nende varale ohtlikke puid, teedele ja radadele langenud puid, esteetiliselt väheväärtuslikke puid, säilitades sealjuures elupaigatüüpi 9060, jättes mõnesse metsaosasse natukene lamapuitu ning vajaduse korral põõsarinnet harvendades või II rinde kuuske välja raiudes.</p> <p>Elupaik 9060 on Pikasillal olemas ja seda ei hakata sinna looma. Elupaik 9060 kujuneb oosidel või moreeniküngastel asuvatesse männikutesse mõõduka inimõju tulemusel. Ehk siis kõige alus ei ole kasvukohatüüp, vaid hoopis see, et elupaik asub moreeniküngastikul ning selle kujunemisele on kaasa aidanud inimene, näiteks tiheda põõsarinde likvideerimisega. Lisaks märgime, et A. Palo metsaelupaigatüüpide inventeerimise juhendis on kirjas, et Lõhmuse kasvukohatüüpide klassifikatsiooni järgi kuuluvad sellesse elupaigatüüpi (9060) lubjarikkale mullale osundatavate taimeliikide esinemisega jänsekapsa-pohla kasvukohatüübid ja selle üleminekid sinilille kasvukohatüübile. Ehk siis jänsekapsa-pohla kasvukohatüüp sobiks elupaigatüübile 9060. Kuna ekspertiisid rääkisid teineteisele natukene vastu, sai eeskirja koostamisel kohapeal andmeid</p>

	<p>täpsustatud ja inventeeritud elupaik 9060. Kui ala jätta täielikult looduslikule arengule, siis kujuneks Pikasilla palust välja vana loodusemets (9010). Eelnõu kohaselt on Pikasilla palu eesmärk säilitada elupaigatüüpi 9060. Kaitse-eesmärgiks jääb puhkemajandusliku puistu kõrval Natura 2000 metsaelupaigatüüp okasmetsad oosidel ja moreenikõrgendikel (9060).</p>
<p>Eelnõus oli kirjas, et puudel on 50 aasta tagused tulekahjumärgid. Tegemist on II maailmasõja aegsete miiniplahvatuse jälgedega.</p>	<p>Eelnõust eemaldatakse info tulekahjujälgede kohta. <i>(Eelnõu parandatud juuni 2015)</i></p>
<p>Kui kõik maha langevad puud jäetakse metsa, siis ei ole sellel esteetilist väärtust ning see ei ole parkmets, kus oleks võimalik jalutada ja puhkamas käia. Soovime näha, kuhu plaanitakse lamapuitu jätta.</p>	<p>Lamapuitu peaks säilitama nii, et see ei rikuks puistu esteetilist ja puhkemajanduslikku väärtust, ehk siis enim käidavatelt teedelt ja radadelt on võimalik eemaldada mahakukkunud puid. Lamapuitu säilitatakse teedest ja radadest eemal. Kogu võsa, mis Pikasilla palusse tekib, ei jäeta alles. Lamapuidu asukohtade märkimine jms on kaitsekorralduskava teema ja kaitse-eeskirjaga ei saa vajalikke tegevusi ja kohti kindlaks määrata.</p>
<p>Katastriüksuste piirid on nihkes. Kui kaitseala piir määratakse, siis tuleb see täpselt paika panna, sest hiljem, kui keegi oma maad laseb üle mõõta ning katastrikaarti muudetakse, siis kaitseala piiri ei muuda keegi.</p>	<p>Määrusega kaasas olevad kaardid annavad edasi mõtet, et puistusse ei jää eramaid. Keskkonnaamet tegi RMK-le suuliselt ettepaneku piiride mõõdistamiseks.</p>
<p>Kaitse-eeskirjas on märgitud, et sõidukitega saab sõita selleks ettenähtud teedel ning jalgrattaga selleks ettenähtud teedel ja radadel. Millised need teed ja rajad on? Kas need saab alal ära tähistada? Kõik rajad ei ole põhikaardile märgitud.</p>	<p>Põhikaardile märgitud teed ja rajad. Põhikaardile märgitakse need teed ja rajad, mis on looduses olemas. RMK-ga räägitakse märgistamine ja infotahvli lisamine läbi, sest kaitse-eeskiri annab võimaluse, kuid maaomanik otsustab, millistel teedel ja radadel ta sõitmist lubab.</p>

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud looduskaitseadusega ning EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile

esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 511 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Võrtsjärve loodusala, mis hõlmab Pikasilla palu ning lisa 1 punkti 2 alapunktiga 290 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Palakmäe loodusala, mis hõlmab endas osaliselt Tõrva linna puhkeparki. Seetõttu tuleb Pikasilla palus ja Tõrva linna puhkepargis tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Võrtsjärve ja Palakmäe loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 26. novembri 2015. a rakendusotsusega (EL) 2015/2371, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2015) 8214 all, ELT L 338, 23.12.2015, lk 436—676).

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek Võrtsjärve loodus- ja linnuala piiride muutmiseks (loodus- ja linnuala piirid viiakse vastavusse puistu piiridega) ning elupaigatüübi okasmetsad oosidel ja moreenikõrgendikel (9060) lisamiseks Võrtsjärve loodusala eesmärkidesse.

Võrtsjärve loodus- ja linnuala piiride muutmise jäädav Natura linnu- ja loodusalade hulgast välja Mäemetsa ja Pikasilla vabaõhulava katastriüksus.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada parkide terviklikkust ning selle kaudu pargimaastiku esteetika ja seal esinevate liikide kaitset. Kehtestatavad piirid arvestavad alade eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Meile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist ei laekunud. Looduskatseseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis omavad puutumust antud eelnõuga.

Maamaksuseaduse § 4 lõike 2 kohaselt makstakse looduskatseseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 5 kohaselt ei maksta maamaksu kirikute ja koguduste pühakodade aluselt maalt ja punkti 6 kohaselt omavalitsusüksuse haldusalal asuvalt munitsipaalmaalt. Kuna paljudel juhtudel on parkide pindala muudatus väike, on enamikus omavalitsustes pargipiiride muutmise tulenev maamaksu muudatus väike.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude muutumine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuarist. Valga pargipiiride korrigeerimisega seotud maamaksumuudatused on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. Valga pargipiiride korrigeerimisega seotud maamaksumuudatused

Nr	Vald	Park	Maamaksu muudatus, eurodes
1	Palupera	Hellenurme mõisa park	+ 3,11
2		Palupera mõisa park	
3	Puka	Kuigatsi mõisa park	0
4	Põdrala	Riidaja mõisa park	- 5,27
5		Lõve mõisa park	
6		Pikasilla palu	
7	Helme	Helme mõisa park	- 4,72
8		Helme kiriku park	
9		Barclay de Tolly mausoleumi park	
10		Taagepera mõisa park	
11	Tõrva linn	Tõrva EAMS-i park	0
12		Tõrva linna puhkepark	
13		Tõrva gümnaasiumi metsapark	
14	Hummuli	Hummuli mõisa park	+ 1,94
15	Valga linn	Valga linnapark	0
16	Karula	Kaagjärve-Mäemõisa mõisa park	- 6,90
17		Karula mõisa park	
18	Sangaste	Sangaste mõisa park	- 104,75
19		Keeni mõisa park	
20	Taheva	Taheva mõisa park	+ 1,96
21	Tõlliste	Sooru tammik	- 1,30
22		Paju mõisa park	

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 on omanikul õigus pärast kaitse-eeskirja kinnitamist algetada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, riigile omandamist kinnisasja harilikule väärtusele vastava tasu eest. Pargis asuva kinnisasja sihtotstarbeline kasutamine ei ole oluliselt piiratud ja kuna pargi piiride muutused on valdavalt väikesed, siis määruse jõustumisega ei kaasne olulist mõju maade riigile omandamisele.

Kuivõrd pargid on juba kaitse all ja eelnõukohase määrusega täpsustatakse piire, parkide pindala muutused ei ole väga suured siis, määruse jõustumisel puudub oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste korraldusele.

Parkidesse ei jää hooldamist ja taastamist vajavaid poollooduslikke kooslusi. Poollooduslike koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega täiendavaid kulusid, kuna hooldatava ala maht võrreldes varasemaga ei suurene.

Natura 2000 alal asuva erametsamaad parkidesse ei jää, mistõttu erametsamaa toetusega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega täiendavaid kulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalikõigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium kooskõlastas eelnõu küsimusega, kas eelnõu mõjutab käsitletataval aladel kehtivate planeeringute lahendusi. Vastus on, et mitte ning vastavalt on selles küsimuses seletuskirja täiendatud ja Rahandusministeeriumile vastatud.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister